

Ylitornion kunta jarmo.jaako@ylitornio.fi	31.3.2022
--	-----------

Mielipide Rajapalojen kaivoshankkeeseen liittyvän osayleiskaavan vireillepanosta

Asia:

Osayleiskaavan vireillepano on ollut kuultavana 25.2.-31.3.2022.

Määräpäivä:

31.3.2022

Mielipiteen antaja:

Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistys Ylitornion–Pellon Luonto ry

Seija Piippola
Puheenjohtaja

Saara Laivamaa
Varapuheenjohtaja

Ylitornion - Pellon Luonto ry:n yhteyshenkilö asiassa on:

Seija Piippola
Puheenjohtaja

+358 (0)50 592 7769

Yhdistyksen sähköposti: ylitornio-pello@sll.fi

MIELIPIIDE RAJAPALOJEN OSAYLEISKAAVAN VIREILLEPANON YHTEYDESSÄ ESITETYSTÄ OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMASTA

Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistys Ylitornion–Pellon Luonto ry (myöhemmin yhdistys) lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yhdistys on yhdessä muiden lähikuntien luonnonsuojeluyhdistysten ja matkailuyritysten kanssa tehnyt ympäristöministeriölle esityksen kansallispuiston perustamisesta alueelle. Esityksessä alueen Natura 2000 -alueet yhdistyvät luontevasti Metsähallituksen maiden kanssa laajemmaksi kokonaisuudeksi, jonka pinta-ala olisi 30 000 hehtaaria (300 km²). Tähän Lounais-Lapin kansallispuistoalueeseen sisältyisivät Mustiaapa-Kaattajärven ja Kilsiaapa-Ristivuoman soidensuojelualueet, Louevaara ja Romppaat. Alue on arvostettu ja arvokas.

EU:n biodiversiteettistrategiassa vuodelta 2020 on asetettu tavoitteeksi kaikkien jäljellä olevien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeleminen tiukasti 2030 mennessä ja Suomi on poliittisesti sitoutunut strategian tavoitteisiin. Parhaillaan valmistellaan uutta kansallista biodiversiteettistrategiaa sekä siihen liittyvää toimintaohjelmaa vuoteen 2030. Sen tavoitteena on pysäyttää monimuotoisuuden väheneminen ja kääntää kehitys elpymisuralle vuoteen 2030 mennessä.

Ylitornion puolella kaikki Mawson Oy -nimisen malminetsintäyhtiön kaivoshankkeeseen esitetyt varannot ovat Natura 2000 -alueella. Ne ovat kansallispuistoesityksen ytimessä, Palokkaan tuntumassa. Tältä alueella Areva löysi huomattavat määrät urania ja sittemmin Mawson Oy kultaa ja kobolttia. Sen lisäksi, että kaivos toteutuessaan tekisi tyhjäksi kansallispuistosuunnitelmat, kaivoksen toteutuminen olisi ympäristöriski pitkälle tulevaisuuteen.

Kaivoshanke vaikuttaa haitallisesti seuraaviin osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa mainittuihin tavoitteisiin:

- tavoite terveellisestä ja turvallisesta elinympäristöstä
- tavoite elinvoimaisesta luonto- ja kulttuuriympäristöstä sekä luonnonvaroista

Ei ole olemassa kaivostekniikkaa, jolla pystyttäisiin estämään haitallisten raskasmetallien ja rikastuskemikaalien pääsy luontoon. Tällä hetkellä altaat saavat vuotaa ja luontoon saa päästää kemikaaleja, joita ei purkuvesissä pitäisi olla lainkaan, niin myrkyllisiä ne ovat. Lisäksi jätevesihaitta-aineiden yhteisvaikutus voi ylittää turvallisen rajan, vaikka yksittäisten haitta-aineiden raja-arvot alittuisivatkin. Ksantaattien on todettu voimistavan metallien myrkyllisyyttä. (Luken lausunnosta Kaunis Ironin laajennusta koskien).

Tämä siitä huolimatta, että *Suomessa on tarkka luvituskäytäntö ja tiukka tutkimustoimintaa ohjaava ympäristö- ja luonnonsuojelulainsäädäntö* (kursivoitu teksti on lainaus Mawson Suomi -verkkosivulta). Viranomaisilla ei ole resursseja valvoa kaivostoimintaa.

Yhtiö sanoo vuonna 2018 teettämästään Natura-arvioinnista, että se on todettu poikkeuksellisen korkealaatuiseksi. Vuoden 2021 Natura-arviointia ei ole vertaisarvioitu (sähköpostikeskustelu Noora Aholan kanssa).

Tehty vertaisarviointi saattaa antaa kuvan poikkeuksellisesta korkealaatuisuudesta, mutta siitä tehdyssä raportissa huomio kiinnittyy yhteen seikkaan, joka ennen kaikkea runsaasti vettä kuluttavassa kaivostoiminnassa on merkityksellinen (kursivointi allekirjoittajien): ”Mahdollisten vaikutusmekanismien kuvaus katsotaan tarkaksi ja arvio niiden seurauksista kokonaisuutena vakuuttavaksi, *mutta mahdolliset vaikutukset aapasoiden hydrologiaan tulisi kuvata paremmin.*”

Suomessa veden määrä vaihtelee eri vuodenaikoina niin, että keväällä lumien sulaessa ja nyt lisäksi syksyisin esiintyy tulvia, jolloin myös kaivoksen vesikierto on suurien haasteiden edessä. Hankealue on vedenjakaja-alueella, josta vedet valuvat sekä Kemijoen vesienhoitoalueelle että Tornionjoen kansainväliselle vesienhoitoalueelle. Valuma-alueella on pohjavesialueita, lampia ja puroja, joiden vesi pilaantuu herkästi. Valtioneuvoston hyväksymässä vesienhoitosuunnitelmassa vuosille 2022-27 lukee: ”*Vesienhoidon tavoitteena on saavuttaa ja turvata vesien hyvä ekologinen tila.*” Ei suinkaan heikentää vesistön tilaa.

Yksi vaikutuksista on selvä. Kaivostoiminnan jälkeen alueella ei tule olemaan kansallispuistoa eikä luontomatkailua. Luonnonantimien hyötykäyttöä ei voida ajatella. Alueen tammukkapurot on menetetty. Luontokadossa on edetty askel pidemmälle.

Mitä metalleja? Yrityksen raportissa sanotaan: ”*Kullan ja koboltin lisäksi Rajapaloista ei ole löytnyt muita mahdollisesti taloudellisesti hyödynnettävissä olevia mineraaleja.*” Alueella on huomattavan paljon uraania. Uraani on herkästi vesiliukoinen raskasmetalli, joka on erityisen haitallinen vesiekologialle. Lisäksi uraanilla on yli kymmenen erilaista haitallista ja vaarallista hajoamistuotetta, jotka ovat riski myös työturvallisuuden kannalta. Malminetsintäyhtiö vetoaa siihen, että koska uraania ei aiota hyödyntää, uraania ei tarvitse mainita, vaikka uraanipitoinen malmi nostaa ympäristöriskin uhkaa ja vaikka sen pitäisi vaikuttaa kaivoksen suunnitteluun. Kaavoituksessa on kuitenkin erityisesti selvitettävä ja otettava huomioon toiminnan ympäristövaikutukset, niistäkin mineraaleista, joita ei aiota ”hyödyntää”.

Yhdistys muistuttaa, että kunnan ei ole pakko kaavoittaa alueita kaivoshankkeille. Yhdistys vaatii, että Ylitornion kunnassa ja naapurikunnissa tulee käydä avoin keskustelu ja/tai kansanäänestys siitä, kaavoitetaanko alueita kaivoshankkeille, joiden malminetsintäasiakirjoissa (valtaukset) uraani on hyödynnettävien malmien listalla. Tällöin kaivoshanke on lopulta myös uraania tuottava kaivos eli Kainuun ELY:n virallisen tulkinnan mukaan: ”Kun uraani on hyödynnettävien (tuotettavien) mineraalien listalla, kaivoshanke on myös uranikaivos.”

Ennen kaavoituksen aloittamista / päättämistä Ylitornion ja Rovaniemen täytyy siis käydä ydinenergialain mukainen periaatelupaprosessi siitä, halutaanko kuntaan uranikaivos.

Malminetsintä ja kaivostoiminta on liiketoimintaa, jolta sijoittajat odottavat ennen kaikkea voittoja. Yhtiö yrittää antaa mahdollisimman suotuisan kuvan, jotta työt voivat jatkua. Jos kaivostoimintaa tehdään vastuullisesti varotoimenpiteitä noudattaen näissä hydrologisissa olosuhteissa (sataa enemmän kuin haihtuu), kaivos ei tule olemaan mikään rahasampo. Kenen vastuulle jää radioaktiivinen sivukivi ja muut haitalliset raskasmetallit rikastushiekkakasoissa ja jätealtaissa? Kuten Kittilän kultakaivoksen luvitus osoittaa, siellä kaivosyhtiö sitoutuu rikastushiekkakasojen jäteongelman hallintaan ja valvontaan vain 30 vuodeksi kaivostoiminnan päättymisen jälkeen.

Tietopyynnöt: Pyydämme toimittamaan tähän asiaan annettavat lausunnot, päätelmät ja päätökset käyttöömme.

Ylitorniolla 31.3.2022

Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistys Ylitornion–Pellon Luonto ry

Seija Piippola
Puheenjohtaja

Saara Laivamaa
Varapuheenjohtaja